

Кацярына Півавар

Віцебская дзяржаўная акадэмія ветэрынарнай медыцыны
eka15580575@yandex.ru

**Беларускія і польскія этналінгвістычныя
даследаванні ў XXI стагоддзі¹**

Этналінгвістыка з'яўляецца адным з адносна новых напрамкаў гуманітарнай навукі, які дынамічна развіваецца ў шматлікіх краінах. Гэта перспектыўны кірунак у мовазнаўстве, які вывучае мову ў яе адносінах да культуры, народу, інтэгруе ў сабе мовазнаўства і іншыя гуманітарныя навукі – этнаграфію, фалькларыстыку, культуралогію. Адною з асноўных задач этналінгвістаў з'яўляецца семантычная рэканструкцыя традыцыйнай карціны свету, светапогляду і сістэмы каштоўнасцяў пэўнага народу. Этналінгвістыка разглядае адлюстраванне народнай культуры, творчасці, псіхалогіі і народнага менталітэту ў мове. Актуальнасць дадзенага даследавання абумоўлена пашыранасцю этналінгвістычных даследаванняў у Беларусі і Польшчы.

Мэта даследавання: на аснове аналізу прац польскіх і беларускіх даследчыкаў даць характарыстыку праблематыкі сучаснай этналінгвістыкі, выявіць падабенства і адрозненні ў метадалогіі, тэрміналагічным апаратае, крыніцах даследавання. Метады даследавання: апісальны, параўнальна-супастаўляльны. У даследаванні прынята шырокае разуменне этналінгвістыкі – вывучэнне мовы ў цеснай сувязі з культурай і свядомасцю чалавека, таму даследаванні, названыя лінгвакультуралагічнымі, лінгвакагнітыўнымі або канцэптуальнымі таксама з'яўляюцца ў працы.

Этналінгвістычныя даследаванні ў Польшчы

Тэарэтычным, метадычным і арганізацыйным цэнтрам польскай этналінгвістыкі з'яўляецца калектыў пад кіраўніцтвам Ежы Бартмінскага ў Люблінскім універсітэце імя Марыі Кюры-Складоўскай. У цэнтры ўвагі польскіх этналінгвістаў з'яўляецца мова фальклору ў яе фанетычным, марфалагічным і лексічным аспектах, а таксама семантыка і тэксталогія, сімвалічнае значэнне і ролю мовы ў фарміраванні

¹ Артыкул напісаны ў межах навукова-даследчай тэмы *Беларуская мова як крыніца лінгвакраіназнаўчай інфармацыі пра дзяржаўнасць, гісторыю і культуру беларускага народа* (з 2016 г.; № дзяржаўнай рэгістрацыі Рэспублікі Беларусь 20160651).

карціны свету. Даследчыкамі быў праведзены шэраг канферэнцый і сімпозіумаў, прысвечаных агульным і прыватным пытанням і аспектам вывучэння народнай культуры: “Моўны вобраз свету”, “Вусны тэкст”, “Паняцце стэрэатыпу ў мове і культуры”, “Канатацыя”, “Дэфініцыя”, “Фальклор – *sacrum* – рэлігія” і інш. Па матэрыялах гэтых канферэнцый выдадзены тэматычныя зборнікі, якія склалі цэлую Бібліятэку этналінгвістычнай літаратуры¹.

Як адзначае Алена Рудэнка, польская этналінгвістычная школа цесна звязана з Маскоўскай семантычнай школай і з Этналінгвістычнай школай Мікіты Талстога². Польская этналінгвістычная школа сінтэзуе сінхронічны і дыяхранічны падыходы, але, у адрозненне ад этналінгвістычнай школы М. Талстога, польская этналінгвістыка даследуе не толькі традыцыйную, але і сучасную культуру і карціну свету. Люблінскай этналінгвістычнай школе ў цэлым ўласціва выкарыстанне псіхалінгвістычных метадаў: яны з’яўляюцца неад’емнай часткай даследаванняў. Згодна з Е. Бартміньскім, “задачай этналінгвістыкі з’яўляецца “суб’ектная” рэканструкцыя культуры і вывучэнне менталітэту яе носьбітаў (суб’ектаў), іх спосаб канцэптуалізацыі свету, увасоблены ў мове. Этналінгвістыка не абмяжоўваецца толькі дыялектамі і народнай традыцыяй, яна ахоплівае ўсе разнавіднасці агульнанароднай мовы, у тым ліку наддыялект – літаратурную мову ва ўсім яго гістарычным і сучасным багацці”³.

Цэнтральнымі для Польскай этналінгвістычнай школы з’яўляюцца тэрміны *моўная карціна свету* і *стэрэатып*. Апошні тэрмін многія даследчыкі (А. Рудэнка, Валянціна Маслава) лічаць сінанімічным да больш ужывальнага ў беларускім і рускім мовазнаўстве тэрміна *канцэпт*. Е. Бартміньскі дае наступнае тлумачэнне тэрміну: “стэрэатып – гэта ўяўленне пра прадмет, якое сфарміравалася ў межах пэўнага калектыўнага вопыту і азначае тое, што гэты прадмет уяўляе сабой, як ён выглядае, як дзейнічае, як успрымаецца чалавекам і г. д.; гэтае ўяўленне, увасобленае ў мове, даступнае праз мову, і належыць калектыўным ведам пра свет”⁴.

Праграмнай рэалізацыяй пералічаных даследчых праблем, асабліва рэканструкцыі народнай моўнай карціны свету і чалавека, стаў *Слоўнік народных стэрэатыпаў і сімвалаў* польскай культуры, першы том якога выйшаў з друку ў Любліне ў выдавецтве М. Кюры-Складоўскай у 1996 г. У 2012 г. у Любліне завершана выданне першага тома фундаментальнага этналінгвістычнага слоўніка польскай народнай культуры, прысвечанага тэме “Космас”. Том складаецца з чатырох частак

¹ “Etnolingwistyka” 1988–2000, tt. 1–12.

² Е. Руденко, *Этнолингвистика без границ: Введение в лингвистическую антропологию: пособие*, Минск: 2014, С. 67.

³ Е. Бартминьский, *Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике*, Москва 2005, С. 33–34.

⁴ *Ibidem* с. 68.

(асобных кніг): першая частка (*Неба. Нябесныя свяцілы. Агонь. Камні*) выйшла ў свет ў 1996 г., другая (*Зямля. Вада. Падземны свет*) – у 1999 г., а трэцяя і чацвёртая, як ужо адзначалася, у 2012 г.¹ Шмат часу спатрэбілася для стварэння ўнікальнага па паўнаце, абагульненню вялікага аб'ёму моўнага, фальклорнага, этнаграфічнага матэрыялу. Задума і канцэпцыя слоўніка належаць прафесару Е. Бартміньскаму. Слоўнік ствараецца сіламі невялікага калектыва вучняў Е. Барміньскага пад яго кіраўніцтвам. У цяперашні час ідзе праца над наступнымі тамамі слоўніка II. *Расліны*, III. *Жывёлы*, IV. *Чалавек*, V. *Грамадства*, VI. *Рэлігія, дэманалогія*, VII. *Час, прастора, меры, колер*.

Кірункі прац люблінскай школы, звязаныя з каштоўнасцямі ў сучаснай культуры (этналінгвістычная аксіялогія), аформлены ў грунтоўным выданні, апублікаваным у 2006 годзе². У кнізе шырока пададзены вынікі двух шырокіх анкетаванняў, праведзеных у 1990 і 2000 гг. У анкетах рэспандэнтам прапаноўвалася выказаць сваё бачанне зместу ста ключавых паняццяў, звязаных з каштоўнасцямі (ад абстрактных *воля, дэмакратыя*, да канкрэтных *дом, сям'я, маці, настаўнік*. Асаблівае месца ў спісе атрымалі “прасторавыя” і нацыянальныя тэрміны, стэрэатыпы прадстаўнікоў некаторых актуальных для польскай карціны свету народаў (*паляк, чэх, украінец, рускі, немец, габрэў*). У кнізе паказана, што на працягу 10 год некаторыя стэрэатыпныя вобразы, у тым ліку базавыя, істотна эвалюцыянавалі.

Гаворачы пра польскую лінгвістыку, безумоўна, нельга абысці ўвагай асобу сусветна вядомага лінгвіста – Ганну Вяжбіцкую, прафесара Нацыянальнага ўніверсітэта Аўстраліі (Канберра), замежнага члена Расейскай акадэміі навук, лаўрэата прэміі Аляксандра Гумбальта, ганаровага доктара Варшаўскага ўніверсітэта і Універсітэта імя Марыі Кюры-Складоўскай, аўтара больш за дваццаць манаграфій у галіне лінгвістыкі, выдадзеных на польскай, рускай, англійскай мовах. Сфера яе дзейнасці знаходзіцца на перасячэнні лінгвістыкі і шэрагу іншых навук (культуралогіі, псіхалогіі, кагніталогіі, антрапалогіі). Г. Вяжбіцкая распрацоўвае тэорыі метамавы і этнаграматыкі. Аўтар стварае арыгінальныя апісанні разнастайных моў, дзе праз пасярэдніцтва строгага лінгвістычнага аналізу можна спасцігнуць культуру і спосаб мыслення тых ці іншых народаў.

Складальнік выдання *Семантычныя ўніверсаліі і базісныя канцэпты* Аляксей Кошалеў адзначае, што ў сучаснай рускай лінгвістыцы “навуковыя ідэі Ганны Вяжбіцкай выклікаюць вялікую цікавасць і карыстаюцца самым шырокім прызнаннем. Па колькасці перакладзеных на рускую мову прац Ганна Вяжбіцкая апырэджвае ўсіх астатніх замежных лінгвістаў”³.

¹ *Słownik stereotypów i symboli ludowych*, Lublin 1996–2012.

² *Język. Wartości. Polityka. Zmiany rozumienia nazw wartości w okresie transformacji ustrojowej w Polsce. Raport z badań empirycznych*, red. J. Bartmiński, Lublin 2006.

³ А. В е ж б и ц к а я, *Семантические универсалии и базисные концепты*, Москва 2011, с. 9.

Адзначым этналінгвістычныя даследаванні параўнальна-супастаўляльнага характару. Польшкая даследчыца Ёанна Кажанеўска-Бярчынска даследуе расійскі і польскі публіцыстычныя дыскурсы, дае характарыстыку новай публіцыстычнай мовы (рус. – *новояз*). У працах паказана, што аздараўленне мовы публіцыстыкі ў канцы XX – пачатку XXI ст. аказалася часовым, у публіцыстычны дыскурс вярнулася мова, якая выражае нянавісць і агрэсіўнасць, накіраваная на ўсіх, хто не падтрымлівае думкі ўлады. У Расіі “аплёўваецца савецкасць і міфалагізуюцца капіталістычна-рыначныя адносіны, а ў Польшчы – гэтак званая камуністычнасць”¹. З дапамогай этналінгвістычнага інструментарыю даследуюцца гендарныя адносіны, каштоўнасці новага свету ў абодвух народаў. Аб’ектам вывучэння з’яўляюцца пошукі “культурных мастоў” ва ўзаемадачыненьнях палякаў і рускіх. У працах даказваецца, што сучаснаму палітычнаму дыскурсу ўласціва празмерная агрэсіўнасць, што прыводзіць да камунікатыўных шумоў і ўскладняе канструктыўны дыялог².

Этналінгвістычныя даследаванні ў Беларусі

Этналінгвістыка як навучальная дысцыпліна выкладаецца на ўсіх філалагічных факультэтах вядучых устаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь, што патрабуе стварэнне навучальных дапаможнікаў па дадзенай дысцыпліне. У дапаможніку доктара філалагічных навук прафесара А. Рудэнкі вывучаны і апісаны навукова-тэарэтычныя асновы этналінгвістыкі як комплекснай міждысцыплінарнай навукі, асэнсаваны асноўныя кірункі этналінгвістыкі, супастаўлены асновавызначальныя пазіцыі найбуйнейшых этналінгвістычных школ. Навучальны дапаможнік з’яўляецца плёнам шматгадовай працы А. Рудэнкі як выкладчыка і як даследчыка. Як адзначае сама аўтар у прадмове да выдання, “багатым і плённым быў вопыт удзелу ў праграме вывучэння культурна-моўнай карціны свету славян і іх суседзяў у праграме EUROJOS пад кіраўніцтвам Е. Бартмінскага (2009–2015)”³. Для разумення сутнасці і гісторыі этналінгвістыкі важным стаў даследчыцкі грант фонду Фулбрайта ў ЗША (2013), у межах якога аўтар атрымала магчымасць вывучыць англа-амерыканскую этналінгвістычную традыцыю. У кнізе пададзена класічнае ядро этналінгвістыкі і сумежныя з іншымі лінгвістычнымі дысцыплінамі галіны, а таксама аўтарскія дасягненні ў межах дадзенае навукі.

Курс лекцый па этналінгвістыцы кандыдата філалагічных навук дацэнта кафедры беларускага мовазнаўства Віцебскага дзяржаўнага

¹ И. Коженевска - Берчинска, *Польский и российский политический дискурс: Этнолингвистическая интерпретация, “Ученые записки ВГУ им. П.М. Машерова”* 2013, т. 16, с. 96.

² И. Коженевска - Берчинска, *Мосты культуры: Диалог поляков и русских*, Минск 2006, 144 с.

³ Е. Руденко, *Этнолингвистика без границ: Введение в лингвистическую антропологию: пособие*, Минск 2014, с. 9.

ўніверсітэта імя П.М. Машэрава Алены Дзядовой¹ змяшчае звесткі па пытаннях і праблемах, найбольш важных для разумення этнакультурнай спецыфікі моў, а таксама ў плане фарміравання пачуцця роднай мовы і нацыянальнай свядомасці студэнтаў-філолагаў. У змесце лекцый закранаюцца пытанні, прысвечаныя разгляду гісторыі ўзнікнення і станаўлення этналінгвістыкі, асвятленню этнічных аспектаў моўнай палітыкі, вывучэнню нацыянальна-культурнай семантыкі безэквівалентнай лексікі, экзатызмаў, фразеалагічных і парэміялагічных адзінак, у якіх “зашыфравана” інфармацыя пра светапогляд таго ці іншага народа, яго абрады, звычаі, уяўленні пра навакольны свет.

Этналінгвістычная тэматыка актыўна распрацоўваецца ў працах беларускіх фалькларыстаў – Іны Швед, Таццяны Валодзінай, Уладзіміра Лобача і інш. Сферай навуковых інтарэсаў І. Швед з’яўляецца этнасеміятычная праблема. Яна прымяніла навуковую канцэпцыю генезісу і функцыянавання кодаў да беларускай традыцыйнай культуры, сфармулявала агульнамадэльнае ўяўленне пра феномены дэндралагічнага, гідралагічнага, колеравага кодаў беларускага фальклору. Сумесна з польскімі даследчыкамі І. Швед актыўна ўдзельнічала ў падрыхтоўцы манаграфій *Чалавек у дачыненні да жывёл, раслін і тэхнікі ў культуры* (2014), *Словы і рэчы ў мове і літаратуры* (2014), з супрацоўнікамі НАН Беларусі – *Нарысаў гісторыі культуры Беларусі ў 4-х тамах*, т. 3: *Культура сяла XIV – пачатку XX ст.*, кн. 2: *Духовная культура* (2016).

Т. Валодзіна – доктар філалагічных навук, фалькларыст, этналінгвіст. Займаецца пытаннямі народнай анатоміі і медыцыны беларусаў, даследуе міфалогію, замовы, народны каляндар, знакавую арганізацыю традыцыйнай карціны свету беларусаў. Аўтар сямі кніг, сярод якіх *Семантыка рэчаў у духоўнай спадчыне беларусаў* (1999), *Беларускі эратычны фальклор* (2004), *Цела чалавека: слова, міф, рытуал* (2009). Асаблівай увагі заслугоўваюць працы Т. Валодзінай, прысвечаныя рэканструкцыі і інтэрпрэтацыі абрадаў *талака, жаніцьба Цярэшкі*, а таксама манаграфія *Семантыка рэчаў у духоўнай спадчыне беларусаў*². Даследуючы фальклор, аўтар арганічна выкарыстоўвае этналінгвістычныя метады. У апошні час Т. Валодзіна актыўна працуе ў галіне этнафразеалогіі, даследуючы “фразеалагічную анатомію” беларусаў.

Працы У. Лобача прысвечаны апісанню семантыкі і рытуальнай функцыянальнасці базавых элементаў традыцыйнага культурнага ландшафту беларусаў як прыроднага, так і антрапагеннага паходжання. На падставе шырокага кола этнаграфічных, фальклорных, лінгвістычных крыніц ахарактарызаваны касмалагічныя параметры жыццёвай прасторы беларусаў, якія знайшлі сваё ўвасабленне ў міфапаэтычнай карціне свету і адлюстраваныя ў праявах традыцыйнай духоўнай культуры этнасу³.

¹ А. Д з я д о в а, *Этналінгвістыка: курс лекцый*, Віцебск 2010, 93 с.

² Т. В а л о д з і н а, *Семантыка рэчаў у духоўнай спадчыне беларусаў*, Мінск 1999, 139 с.

³ У. Л о б а ч, *Міф. Прастора. Чалавек: Традыцыйны культурны ландшафт беларусаў у семіятычнай перспектыве: манаграфія*, Мінск 2013, 511 с.; У. Л о б а ч, *Святыя*

Блізкім па тэматыцы да згаданае вышэй першае кнігі *Слоўніка стэрэатыпаў і сімвалаў (Нябесныя целы)* з'яўляецца грунтоўнае выданне Цімафея Авіліна *Паміж небам і зямлёй: этнаастраномія*.¹ У гэтай кнізе аўтар паспрабаваў адказаць на пытанні, якім чынам старажытны чалавек ўспрымаў нябесныя аб'екты, ці былі ў беларусаў свае легенды пра нябесных жыхароў. Разглядаюцца народныя ўяўленні, звязаныя з зоркамі, сузор'ямі, метэорамі і Месяцам. Крыніцамі матэрыялу паслужылі экспедыцыйныя запісы аўтара і іншых даследчыкаў, творы беларускага фальклору, а таксама "кніжная" народная астраномія з даўняй усходнеславянскай літаратуры.

Сёння ў межах беларускай этналінгвістыкі даволі паспяхова развіваецца такі кірунак, як этнафразеалогія, які вывучае ўстойлівыя спалучэнні слоў у этнакультурным аспекце (Мікалай Даніловіч², А. Дзядова³, Уладзімір Коваль⁴, Вольга Ляшчынская⁵, Анжаліка Садоўская⁶ і інш.).

У 2010-я гады даследчыцкая цікаўнасць скіроўваецца да новага кірунку даследавання – аксіялагічнага. У калектыўнай манаграфіі *Славянскія каштоўнасці ў камунікатыўнай прасторы рэгіёнаў*⁷ разглядаюцца наступныя каштоўнасці: *любоў (каханне), сям'я, Радзіма, Віцебск, дзеці, поспех*. У межах прынятага мовазнаўствам антрапацэнтрычнага погляду на мову разглядаюцца пытанні рэгіянальнай лінгвістыкі, адлюстравання ў мове рэгіёнаў агульнаславянскіх каштоўнасцяў. Манаграфія – вынік працы лінгвістаў над тэмай *Агульнаславянскія каштоўнасці ў лютэрку рэгіёна (Уладзіміршчына і Віцебшчына): мова як галоўная духоўная каштоўнасць*.

Брэсцкія даследчыкі прадставілі серыю навучальных дапаможнікаў, аб'яднаных назвай *Лінгвакультуралогія*⁸. Структура і змест гэтых па сутнасці лінгвакультуралагічных даведнікаў разлічаны на тое, каб не толькі даць інфармацыю пра гістарычна-часавую дынаміку становлення семантыкі канкрэтнай моўнай адзінкі, але і раскрыць этнамоўны кантэкст яе ўжывання. Слоўнікавы артыкул у згаданых выдан-

крыніцы *Беларусі*, Мінск 2016, 186 с.; У. Лобач, *Полацкі этнаграфічны зборнік у 2-х частках*, Наваполацк 2011.

¹ Ц. Авілін, *Паміж небам і зямлёй: Этнаастраномія*, Мінск 2015, 278 с.

² М. Даніловіч, *Слова і фразеалагізм у беларускай мове*, Гродна 2015, 300 с.

³ А. Дзядова, *Чалавек у лютэрку беларускай фразеалогіі і парэміялогіі: Манаграфія*, Віцебск 2013, 161 с.

⁴ У. Коваль, *Чым адгукаецца слова: Фразеалогія ў павер'ях, абрадах і звычаях*, Мінск 1994, 48 с.

⁵ В. Ляшчынская, *Фразеалагічная эмацыянальная канцэптасфера беларусаў: Манаграфія*, Мінск 2012, 246 с.

⁶ А. Садоўская, *Нацыянальна-культурны кампанент беларускай фразеалагізмаў*, "Працы кафедры сучаснай беларускай мовы" 2005, вып. 4, с. 90–103.

⁷ В. Маслова, *Славянскія ценніцы в камунікатывном прастранстве регионоў: Коллективная монография*, Минск 2017, 268 с.

⁸ М. Аляхновіч, *Лінгвакультуралогія: Даведнік*, Брэст 2007, 71 с.; Л. Леванцэвіч, *Лінгвакультуралогія: Метадычныя рэкамендацыі*, Брэст 2010, 107 с.; *Лінгвакультуралогія: Дапаможнік для студэнтаў*, рэд. Л. Леванцэвіч, Брэст 2015, 100 с.

нях складаецца з наступных частак: тлумачэнне значэння слова ці ўстойлівай адзінкі ў даведніках літаратурнай мовы; дыялектныя (мясцовыя) варыянты; іншыя назвы з гэтым кампанентам (літаратурныя і дыялектныя); словаўтваральнае гняздо; дыялектныя (мясцовыя) формы і словы, утвораныя на аснове адзінкі; этымалагічная даведка; гістарычная даведка; устойлівыя адзінкі з адпаведнымі словамі-кампанентамі (фразеалагізмы, прыказкі і прымаўкі); моўная адзінка ў кантэксце загадкі; анамастычныя назвы з адпаведнымі кампанентамі ў аснове ці структуры; сімволіка слова-назвы ў кантэксце прымхаў, парад і прыкмет, свят і абрадаў, замоў, варажбы, народнай медыцыны, гульні, забавы, песні. Структура слоўнікавага артыкула ў дадзеных выданнях падобная на будову даследаванняў Польскай этналінгвістычнай школы і закранае ўсе важныя моўныя і этнакультурныя крыніцы.

Аўтарамі разгледжана 48 лексем, сярод якіх назвы жывёл і птушак (*бусел, варона, гусь, заяц, курыца, сарока*), раслін (*гарох, груша, капуста*), з'яў прыроды (*туман, раса, дождж, лёд, іней, град, снег, вецер, гром, маланка, навальніца, вясёлка, мароз*), прадметаў побыту (*іголка, парог, нітка, пояс, ручнік, верацяно, нажніцы, лыжка, дзёгаць, лава*). Даследчыкі правялі вялікую працу па зборы і сістэматызацыі моўнага і культуралагічнага матэрыялу. Увага засяроджана ў першую чаргу на адлюстраванні сімвалічнага значэння прыведзеных слоў у традыцыйнай культуры.

Вывучэнне мовы ў шчыльнай сувязі з нацыянальным характарам народа і яго культурай укараняецца таксама ў методыку выкладання беларускае мовы ў школе. Такі падыход мае назву лінгвакультуралагічны¹ і актыўна выкарыстоўваецца ў сучаснай школе.

Развіццю этналінгвістыкі ў XXI ст. спрыяе некалькі фактараў: дасягненні сумежных навук – псіхалінгвістыкі, кагнітыўнай і арэальнай лінгвістыкі, лінгвакультуралогіі, этнаграфіі, фалькларыстыкі, гісторыі, станаўленне сучаснай – антрапалагічнай – парадыгмы даследавання мовы ў яе непарыўнай сувязі з чалавекам і культурай народа, а таксама патрабаванні сучасных адукацыйных стандартаў, якія прадугледжваюць вывучэнне мовы праз прызму культуры і спасціжэнне культуры праз мову.

Даследаванні ў рэчышчы этналінгвістыкі актыўна ажыццяўляюцца ў абедзвюх краінах. Асноўнымі кірункамі этналінгвістычных даследаванняў у абедзвюх краінах з'яўляюцца вывучэнне стэрэатыпаў (у польскай) і канцэптаў (у беларускай лінгвістыцы), этнафразеалогія, этналінгвістыка маўленчай дзейнасці, этналінгвістычнае вывучэнне фальклору. Для польскай і беларускай этналінгвістыкі 10-х гг. XXI ст. характэрна перамяшчэнне навуковых інтарэсаў у сферу вывучэння ўніверсальных і нацыянальных каштоўнасцяў і іх моўнай рэпрэзентацыі.

¹ В. З е л я н к о, *Навучанне беларускай мове: Лінгвакультуралагічны падыход: 10–11-я класы: Дапаможнік для настаўнікаў*, Мінск 2011, 136 с.

На дадзены момант пад кіраўніцтвам Е. Бартмінскага выконваюцца два вялікія праекты: *Слоўнік народных стэрэатыпаў і сімвалаў і Метады аналізу моўнай карціны свету ў параўнальных даследаваннях*, вынікам якога з'яўляецца *Этналінгвістычны слоўнік славян і іх суседзяў*, у якім даследуюцца каштоўнасці па дадзеных сучасных літаратурных моў: “дом”, “Еўропа”, “свабода”, “праца”, “гонар”.

Калі ў Польшчы склалася моцная этналінгвістычная школа пад кіраўніцтвам Е. Бартмінскага, то ў Беларусі этналінгвістычныя даследаванні не падпарадкаваны адной метадалагічнай школе, характэрна апора на розныя школы этналінгвістыкі.

У беларускім мовазнаўстве апошніх дзесяцігоддзяў вызначылася тэндэнцыя ўзмацнення даследчыцай цікавасці да праблем этналінгвістыкі. Гэтая цікавасць актыўна стымулюецца творчымі дасягненнямі этналінгвістаў суседніх краін (Польшчы, Расіі, Украіны і інш.). Адсутнасць адзінага цэнтра этналінгвістычных даследаванняў на Беларусі не перашкаджае стварэнню вялікай колькасці навучальных дапаможнікаў, манаграфій, слоўнікаў.

Katsiarzyna Pivavar

Belarusian and Polish ethnolinguistic studies in the XXI century

A b s t r a c t

The article describes the characteristics of modern studies of language in relation to culture and mentality on the basis of the analysis of the works of Belarusian and Polish ethnolinguists. The author identifies common features and differences in the methodology, terminological apparatus, and research sources of this subject. For both Polish and Belarusian ethnolinguistics of the 2010's, it is typical to shift the scientific interests of researchers into the sphere of studying universal and national values and their linguistic representation. The author reaches the conclusion that ethnolinguistics is one of the priority linguistic areas in Poland and Belarus.